Sosyal Bilimler Dergisi / TheJournal of SocialSciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 41, Ekim 2019, s. 392-402

ISSN: 2149-0821 DoiNumber:<http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.36872>

Mehmet Ali AVCI

Milli Eğitim Bakanlığı, Mardin Artuklu İMKB Anadolu Lisesi
Görsel Sanatlar Öğretmeni, mirmehmetaliavci@gmail.com

Dr. Öğretim Üyesi Aşkın GÜLTEKİN HATUNOĞLU

askimhatunoglu@hotmail.com

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETLERİNDE YAŞANAN PROBLEMLER VE REHBERLİK HİZMETLERİNİN EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Özet

Bu çalışmada profesyonel bir yardım ve destek hizmeti olan rehberlik hizmetlerinin gereklilik nedenleri ve önemi ile bu sistemi aksatan sorunlar üzerinde durulmuştur. Rehberlik hizmetleri dünya bazında düşünüldüğünde Türkiye de geç başlamıştır. 1950’li yıllarda Türk eğitim sisteminde yerini almaya başlamış ve bunun paralelinde eğitim şuraları ve kalkınma planlarında rehberlik hizmetlerinin önemi ve gereği vurgulanmıştır. İlk kez 1970’li yıllar da okullarda rehberlik servisleri kurulmuş ve 1980’li yıllarda üniversitelerde ilgili bölümler açılarak alan için uzman eğitime başlanmıştır. 1990’lı yıllardan itibaren alan gelişimi ve sorunları için örgütlenerek tartışma platformları oluşturulmuştur. Lakin bu gelişmelere rağmen rehberlik hizmetleri Türk eğitim sistemi içinde hala eğreti durmakta ve sağlıklı, kalıcı, verimli bir tabana oturtulamamaktadır.

Sorunların içinde en önemlileri; her okulda ve okul seviyesinde yeterli sayıda psikolojik danışman olmaması hatta bazı okullarda psikolojik danışmanın olmaması, çalışma koşullarındaki yetersizlikler, eksiklikler olması, okul yönetici ve öğretmenlerinin konuyla ilgili bilgi ve bilince sahip olmaması ve alandaki uzmanların yetersiz ve etkili olamayan çalışma stilleri gibi sorunlar başı çekmektedir.

Bu ve benzeri sorunlar rehberlik sistemini verimsiz ve etkisiz kılmakta, hantallaştırmaktadır. Çünkü rehberlik hizmetleri ilgili tüm birimlerin, personelin ortak ve bilinçli, özverili çalışmasıyla etkili olabilen faaliyetlerdir. Bunu bir dişli çarkın çalışmasına benzetecek olursak bir dişlinin görevini yapmaması nasıl çarkın dönmesini, işlevini bozarsa rehberlik sistemi içinde görev alması gereken birimlerin tek tek hatasız çalışması gerekir aksi halde sistem işlemez ve görevini yapamaz. Tabii bu arada yaklaşık 50 yılı aşkın sürede rehberlik hizmetlerinin hala temeli oturmadığı için eğitim kalitesi de bundan olumsuz etkilenmektedir. Bir gerçek var ki rehberlik hizmetlerinin etkili ve verimli olmadığı bir eğitim sistemi asla ülkenin geleceğinde belirleyici ve etkili olamaz. Bir an önce sistem tüm ayrıntılarıyla gözden geçirilmeli, sorunlar tek tek belirlenip çözülmeli ve aktive edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Rehberlik Hizmet Alanları, Psikolojik Danışman

PROBLEMS IN PSYCHOLOGICAL COUNSELING AND GUIDANCE SERVICES IN THE TURKISH EDUCATION SYSTEM AND THE PLACE AND IMPORTANCE OF GUIDANCE SERVICES IN THE EDUCATION SYSTEM

Summary

In this study, the necessity reasons and importance of guidance services which is a professional help and support service and the problems that hinder this system are emphasized. Guidance services are considered some of the world when Turkey began late. It began to take its place in the Turkish education system in the 1950s and the importance and necessity of guidance services in education councils and development plans were emphasized. For the first time, guidance services were established in schools in the 1970s and in the 1980s, related departments were opened in the universities and specialist training was started for the field. Since the 1990s, discussion platforms have been established by organizing for field development and problems. Despite these developments, guidance services still remain makeshift in the Turkish education system and cannot be placed on a healthy, permanent and productive basis.

The most important problems are; the lack of psychological counselors at all schools and at school level, and even some schools, lack of working conditions, inadequacies, lack of knowledge and awareness of school administrators and teachers, and inadequate and ineffective working styles. .

These and similar problems make the guidance system inefficient and ineffective. Because guidance services are activities that can be effective with the common and conscious and self-sacrificing work of all relevant units and personnel. If we compare this to the operation of a gear wheel, how a gear does not perform its function, if it disrupts its function, the units that should be assigned in the guidance system should work individually without fail, otherwise the system will not function and cannot function. In the meantime, the quality of education is

negatively affected as guidance services are still not established in more than 50 years. It is a fact that an education system in which guidance services are not effective and efficient can never be decisive and effective in the future of the country. As soon as possible, the system should be reviewed in detail, problems should be identified and resolved individually and activated.

Key Words: Guidance and Counseling, Guidance Services, Psychological Counselor

GİRİŞ

Eğitim sistemi içinde modern eğitim anlayışında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin önemi tartışılmaz bir gerekliliktir. Eğitim süreci aslında bireysel bir süreçtir yani her bireyin birçok alandaki özelliklerine göre yapılandırıldığında ortaya verimli bir sonuç çıkar.

Eğitim her bireyde aynı derecede verimli ve etkili olmaz, bireyin beden ve ruh sağlığı bu süreçte belirleyici öneme sahiptir. Bireyin ruh sağlığının bir bütün olarak düşünülmesi ve eğitim sürecine etkisinin bilincine varılması rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin önemini vurgulamak açısından önemlidir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ana amacı bireyleri tanıma, ihtiyaçlarını saptama, strateji oluşturma, bireyin önemli kararlarında etkili yardım planı gerçekleştirme ve benlik farkındalığını geliştirmelerine yardımcı olmalıdır (Schmidt,1996; Akt: Ültanır, s.102-111).

Sosyal, kültürel, siyasal ve toplumsal düzendeki değişimlerin çok hızlı bir şekilde gelişmesi bireylerin kişisel gelişim ve fırsatları değerlendirme sürecini zorlaştırmaktadır. Bu durum klasik eğitim anlayışını yetersiz kılar ve modern eğitim- öğretim anlayışına geçişi de zorunlu kılmaktadır (Erdoğan, 2002,s. 35). Günümüzde benimsenen modellerden biri olan gelişimsel PDR programı bireysel gelişimi destekler niteliktedir.

Gelişimsel yaklaşım, olumlu benlik kavramı geliştirme, karar verme becerileri geliştirme, akran, aile ve diğer bireylerle ilişkileri düzenleme, mesleki planlama, çalışma ve boş zamanları değerlendirme alışkanlığını kazandırma, bireyin değer ve ilgi alanlarını belirleme konularında destek veren bir yapı gösterir (Doğan, 2001, Rye&sparks, 1999, Akt: Quast, 2003 s. 24). Bunun yanı sıra kişiler arası ilişkilerde farkındalık geliştirme önemli bir şekilde dikkate alınır ve desteklenir (Staley&Carey, 1997, s. 377-383). Bu yaklaşımı temel alan iyi bir PDR programı kriz yönelimli, uyum sağlayıcı (çare bulucu- iyileştirici) önleyici ve gelişimsel yaklaşımlara ait stratejiler içerir.

PDR hizmetleri kriz yönelimli, uyum sağlayıcı, önleyici ve gelişimsel yaklaşım olmak üzere 4 temel üzerinde işlev görür (Doğan, 2001, s. 36-44). Kriz yönelimli yaklaşımda, bireyin yaşadığı aile ve toplumsal kökenli travmalar sonucunda (boşanma, ölüm, cinsel istismar vb.). birey yeni durumlara uyum sağlayamadığı için kriz ortaya çıkar ve danışan yalnızca kritik durumlara müdahale eder (Ersever,2001, yüksel ve şahin 2000, s. 49-52). Uyum sağlayıcı yaklaşım açısından öğrencilerin okul ortamına, akademik yaşantıya, akran ilişkilerine ve gelişim sürecindeki belli başlı yaşantılara yeni oluşumlara uyum sorunu yaşadıklarında yardımcı olmak, uyumsuzluğun altındaki nedenleri bulup incelemek, uyuma yönelik yeni davranışlar geliştirmelerine yardımcı olmak hedef alınır (Baysal, 2004,s. 35-62).

Önleyici yaklaşım açısından da olası beklenen sorunlar kestirilir ve PDR etkinlikleri bu sorunların önüne geçmek için planlanır (Kaya ve Çivitçi, 2004, s. 227-254). Bu nedenle öğrencilere, anne-babalara, öğretmen ve yöneticilere öğrencilerin gelişim dönemleri, ihtiyaçları, karşılaşılabilecekleri kriz durumları, stres yaratan durum ve ortamlar ile bunlarla başa çıkma yöntemleri hakkında çeşitli bilgiler verilmektedir (Ersever, 1992, s. 127-132).

Gelişimsel yaklaşımda ise öğrencilerin eğitsel, kişisel, sosyal ve mesleki alanlarda hedefleri belirlenerek planlama yapmak amaçlanır. Gelişimsel PDR program ve hizmetlerinin başarılı olması için okul psikolojik danışmanının mesleki açıdan yeterli olması ve öğretmen, yöneticilerle işbirliği yapıp desteklerini alması gerekir. Tabii bu noktada şu önemli konu vurgulanmalıdır ki PDR hizmetleri okul öncesi ve ilköğretim döneminden itibaren aksatılmadan her eğitim basamağının özelliklerine göre bütün olarak verilmelidir. Öğrenciyi merkez alan modern eğitim anlayışına göre öğrenci ilgi, yetenek ve yapı olarak ayrıntılı şekilde tanınmalı ve bireyinde kendini tanımasına yardımcı olunmalıdır. Kendini iyi tanıyan birey sorun çözme ve kendini gerçekleştirme de daha başarılı olur ve sağlıklı, mutlu bir yaşam sürme şansı yakalar. Bireyin benliğini anlama, değerlendirme, çevreye uyum sağlama ve kişisel potansiyelini gerçeğe uygun şekilde değerlendirme gereksinimi yüzünden çocuk ve ergenlerin eğitim gördüğü kurumlarda rehberlik hizmetlerinin olması ve kalitesi önem taşımaktadır (Kepçeoğlu, 2001, s. 26-38). Bu duruma ilaveten hızla değişen toplumsal, kültürel yapı ve değerlerle birlikte şiddet boşanma, intihar, madde kullanımı hızla artmaktadır.

Ayrıca rehberlik hizmetlerine yoğun şekilde ihtiyacı olan erinlik ve ergenlik döneminde merak, arayış ve denemenin sınırlarının zorlandığı, bireyin psikolojik açıdan zayıf ve savunmasız olduğu bir durum söz konusudur (Yavuzer, 2005, s. 20).

Fiziksel açıdan bireyin sağlıklı, ölüm oranının düşük olduğu bu dönemde başlıca ölüm nedenlerinden birisi araba kazası diğeri de intihardır (Yörükoğlu, 1986, s. 7). Türkiye’de intihar girişimlerinin çoğunluğu Avrupa ve ABD de olduğu gibi 15-24 yaş arasındadır. Erkekler arasında intiharı gerçekleştirme, kadınlar arasında ise intihara girişme riskinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (S. 1 ve Devrimci- Özgüven, 2000, s. 11-16). Bu durumlarda alkol, uyuşturucu, intihar vb. gibi sorunlarla karşılaşmadan önce çocuk ve gençlerin yaşam mücadelesiyle başa çıkabilmeleri için erken dönemlerden itibaren evde aileleri, okulda ise psikolojik danışmanlar ve öğretmenleri tarafından desteklenmeleri gerekmektedir. Türkiye de son yıllarda gençlerde şiddet (Vandalizm) ve saldırganlık davranışları özellikle göç alan büyük şehirlerde giderek artmaktadır. Bu noktada Maddi durumları zayıf öğrenciler arasında sigara, tiner kullanma gibi alışkanlıkları bulunan çocukların ailelerinden sevgi görmedikleri için okulda olay çıkararak ilgi çekmeye çalıştıkları ifade edilmektedir (Ültanır, 2005, s. 102). Ergenlik döneminde özellikle sosyal ilişkiler, uyum problemleri ve diğer alandaki problem çözme becerileri kriz yönetimi konularında gençlere yardım edilmelidir. Ergenler uyuşturucu kullanımı, cinsel deneyimler, değişen beden yapısına uyum sağlama, ailesel problemler, kişiliğini bulma çabaları, sosyal iletişim sorunları gibi birçok konuda problemler yaşar. Bu sorunlar gençlerin motivasyonunu, kişisel, sosyal gelişimini ve akademik mesleki süreçlerini ciddi boyutta etkilemektedir. (Gysbers, 2001). Ergenlik sürecinde gençler kendilerini geliştirmek adına bilinçli ya da bilinçsiz bir takım tercihler yapar ve kararlar alır. İşte bu noktada bireyin bilinçli ya da bilinçsiz bir takım tercihler yapar ve kararlar alır. İşte bu aşamada bireyin bilinçli kararlar almasında psikolojik danışmanın önemli görevleri vardır. Ana hedef bireye zengin ve doğru bilgi vererek iç çatışmalarının farkına varmasına yardımcı olarak

göremediği seçenekleri görerek sorunlarını kendi başına çözebilen bir kişi olmasına rehberlik etmektir (Kuzgun, 1997, S. s. 25).

Psikolojik danışman kişisel- sosyal gelişim alanında öğrencilere şu yeterlilikleri kazandırmaya çalışır;

- Kendini anlama ve değerlendirme
- Başkalarını anlama ve kabul etme
- Ailenin değerini anlama ve kabul etme
- Toplum olgusunu geliştirme
- Karar verme ve amaç belirleme

Kendini tehlikelerden koruma ve yaşamı güvenli sürdürme (Yeşilyaprak, 2000, s. 92). Ayrıca ergenlik döneminde verilen kararlar da gençlerin yetişkin hayattaki yaşam tarzını belirler nitelikte olabilir (Yavuzer, 2005, s. 20). Bu açıdan ergenlere eğitim ve mesleki açıdan yapacakları planlama ve kararlarda profesyonel olarak yardım etmek onların hayatına büyük katkı sağlayacaktır. Örneğin; Eğitim boyutunda çalışma ve zamanı planlama becerisi geliştirme eğitimsel seçimde bilinçli seçimleri desteklemek, uygun ders seçimi yapma, öğrenmenin önemini kavrama, test sonuçlarını verimli kullanma ve mesleki alanda meslek seçimi ile mesleki çalışma imkanlarını araştırma, bireysel-sosyal alanda ise sağlıklı benlik algısı geliştirme, sosyal becerileri zenginleştirme konularında etkili destek verilebilir (Muro&Kortman 1995, s. 5-7 Akt: Kalın 1999, s. 6). Bu önemli nedenlerden dolayı çocukluk döneminden itibaren rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri devamlı ve etkili bir şekilde verilmelidir.

Türkiye de Rehberlik Hizmetlerinin Gelişimi

Rehberlik hizmetlerinin temelinde yer alan hümanizm anlayışı uzun bir tarihsel döngü içinde Türk kültürü ve toplum yapısında zaten var olan bir anlayıştır. Örneğin; ortaçağ Avrupa'sında ruhsal bozukluk gösteren bireyler içine şeytan girmiş endişesiyle ve dini bir tutuculukla işkence ve korkunç ölümlere maruz kalırken Türk kültür ve tıp anlayışında bu insanların tedavi sürecine yönelik hastaneler ve teknikler uygulanmıştır (Su ve müzikle tedavi vb.), (Tan, 1986, s. 55-62). Osmanlı ve Selçuklu medeniyetlerinde Darülacezeler, mecnun yurtları, nekahet müesseseleri yaygın biçimde görülmektedir. Bu örneklerden anlaşıldığı üzere Türk kültür ve medeniyetlerinde insana değer veren, onun her boyutta sağlığını, mutluluğunu ön plana alan bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Aslında rehberlik ve psikolojik danışma uygulamalarına önemli bir katkıda bu kültürel yapıdan gelir.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde eğitim sistemini oluşturma ve geliştirmeye büyük önem verilmiştir. 1924 yılında ABD'li eğitimci John Dewey Türk eğitim sistemini incelemiş raporlar hazırlamıştır. Ülkenin genel ihtiyaçları paralelinde köy enstitüleri ve halk eğitim merkezleri kurulmuştur. 1939 ve 1948 yıllarında ilkökul ve ortaokul programlarında okulun öğrencilere kılavuzluk etmesi ve öğretmenlerin çocuklara destek olarak çocuğun kendi yetenek, ilgi ve ihtiyaçları çerçevesinde geliştirilmesi ve yetenekleri doğrultusunda en yüksek başarıya ulaştırılmaları konusunda ifadeler bulunmaktadır (Tan, 1986, s. 54).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Avrupa'dan etkilenen eğitim sistemimiz II. Dünya savaşından sonra 1950'li yıllardan itibaren ABD ile ilişkilerin gelişmesi sonucunda ABD'li eğitim uzmanları Türk eğitim sistemini incelemiştir. Bu incelemeler sonucunda raporlar hazırlamış ve ABD de 1910'lu yıllardan itibaren eğitim sistemine katılmış olan rehberlik

uygulamalarının Türk eğitim sistemi içinde yararlı olacağını belirtmişlerdir (Özoğlu, 2001, s. 28). Aynı yıllarda Türk öğrenciler eğitim için ABD ye yollanmış ve dönüşlerinde bu eğitimcilerin etkisiyle Rehberlik kavramı ilk kez kullanılmaya başlamıştır (Kepçeoğlu, 2001, s. 28-32). Türkiye’de rehberlik sisteminin oluşumundaki kronolojik tablo şu şekilde ifade edilebilir;

- İlk defa 1953- 1954 ders yılında Gazi eğitim enstitüsü pedagojik ve özel eğitim bölümlerinde rehberlik bağımsız bir ders olarak yer almıştır.
- 1953 yılında Amerikalı eğitim uzmanlarının girişi ile 1953 yılında eğitimde kullanılacak ölçme araçlarını geliştirmek üzere Talim ve Terbiye dairesine bağlı Test ve Araştırma Bürosu kurulmuştur.
- 1955 yılında İstanbul da 1956 yılında Ankara da deneme lisesinin ders programları rehberliği esas alan bir eğitim anlayışıyla hazırlanmış ve hayata geçirilmiştir.
- 1959 da İstanbul ve İzmir de daha sonra diğer illerde Rehberlik ve Araştırma merkezleri açılmıştır.
- 1960 dan sonra planlı kalkınma dönemi başlamıştır.
- 1969 yılı içinde öğrenci S. sı fazla okullarda okullar da başlamak üzere mesleki rehberlik hizmetleri başlamıştır.
- Rehberlik konusu ilk kez 7. Milli eğitim şurasında ele alınmıştır.
- 8. Milli eğitim şurasında programlarına
 - a). Yüksek öğretime
 - b). Mesleğe ve hayata
 - c). Hem yüksek öğretime hem mesleğe ve hayata hazırlamak üzere çeşitlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.(MEB 8. Şurası Dökümanları, 1970).
- 9. Milli eğitim şurasında aynı görüş benimsenmiş ve orta öğretimin birinci sınıfı yöneltme sınıfı haline getirilmiştir.
- 1970 yılında Milli eğitim bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi orta dereceli okullarımızda rehberlik servislerinin kuruluşu ve görevleri ile ilgili esasları hazırlayıp 24 okulda uygulamaya geçmiştir.
- 1974 yılında toplanan 9. Milli eğitim şurasında rehberlik çalışmalarının amaç ve tekniklerini ayrıntılı olarak belirten bir rapor tartışılmış ve bu rapordaki sistemin yürütülebilmesi için programlarda iki saatin rehberliğe ayrılmasına karar verilmiştir. (Özgüven, 2000, s. 112-124).
- 2547 S. lıyüksek öğretim de yapılan düzenlemeler sonucu PDR lisans programları üniversitelerde başlatılmıştır (Tuzcuoğlu, 1995, s. 67). (MEB. Teb. Der. 1812 4.11. 1974). Bu noktaya gelinmesinde 10.ve 11. Çalışmalarının büyük etkisi vardır. 1988 yılında toplanan 12. Milli eğitim şurasında ve 15. Şurada rehberlik hizmetlerinin amaç ve önemine değinilmiştir. (Kepçeoğlu, 2001, s. 122).

Rehberlik Sisteminin Sorunları

Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinin S. ca önemli bir kısmında Eğitim bilimleri bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık anabilim dalında alanla ilgili uzman yetiştirmek amacıyla lisans ve lisansüstü eğitim verilmektedir. Eğitim fakültelerinde, bütün öğretmen adaylarına “Rehberlik “ ders olarak okutulmaktadır. Bütün bu çabalara rağmen rehberlik hizmetlerinin

egitim sistemi içinde saglikli ve faal olarak calistigini soylemek zordur. Rehberligin Turk egitim sistemine girmesi uzun zaman once olmasina ragmen hala saglam kalici bir zemine oturmamis olmasi, yeterince gelismemesi, verimli olmaması dikkat ceken konulardir.

Egitim fakultelerinde rehberlik alanında ogretmen adaylarının bilgili ve bilincli olmaları için ders verilmesine ragmen saha araştırmalarında alan dışı yönetici ve ogretmenlerin hala gereken desteği ve ilgiyi göstermemesi rehberlik hizmetlerinin sorunları arasında önemli bir yer tutmaktadır. Bunun yanı sıra okullarda görev yapan psikolojik danışmanların (Rehber ogretmenlerin). Bir kısmının nicelik ve nitelik açısından yeterli olduklarını ifade etmek güçtür. Bu duruma birde okul yönetici ve ogretmenlerinin Rehberlik hizmetleriyle ilgili yeterli donanıma sahip olmadıkları eklendiğinde sistem yürütülememektedir. Etkili bir başka unsorda alan dışı Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi almamış bireylerin Psikolojik danışman olarak atanmasıdır. Bu durum kaliteyi ve verimliliği düşürmektedir (Şahin, 2002, s. 13-21).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin verimli, aktif ve saglikli yürütülememesinde etkili olan problemler şu şekilde gruplandırılabilir;

- Rehberlik ve araştırma merkezleri ana görevini yapıp psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunmak yerine daha çok özel eğitime muhtaç çocukların saptanıp özel eğitim kurumları için rapor verilmesi, durumlarının takip edilmesi gibi amaçlar doğrultusunda çalışmaktadır (Doğan, 1995, s. 74-85).
Bu durum ana hedeften sapmayı ve sadece özel eğitime muhtaç öğrencilere yönelik sınırlı bir yaklaşım algısını da beraberinde getirmektedir.
- Kalkınma planlarının etkisiyle Psikolojik danışma ve rehberlik Milli eğitim şuralarında “Yöneltme” kavramı çerçevesinde ele alınmış ve sanki tek fonksiyonu buymuş gibi bir yaklaşımda mesleğin kimliğini ve gelişimini olumsuz etkilemiştir (Doğan, 1990, s. 42-55).
Rehberlik hizmeti insan gücü planlaması olarak düşünülmemelidir.
- Türk Milli Eğitim sistemi yapı olarak bireysel ve öğrenci merkezli bir yaklaşımdansa program merkezli bir sistem olmayı tercih etmiş ve bireysel farklılıklar böylece göz ardı edildiği için rehberlik hizmetlerinin ilerlemesine ket vurmuştur.
- Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri en baştan beri Milli Eğitim bakanlığı merkez örgütü içinde bağımsız bir birim olarak yer almamıştır.
Bu örgüt yapısında Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine gerekli ve yeterli kaynak sağlanamamaktadır.
Hala rehberlik hizmetlerinin sadece engelli ya da sorunlu öğrencilere verilen bir hizmet olarak algılanması mesleki kimlik ve imaj algısının oluşmasına olumsuz etki yapmaktadır.
- Milli eğitim bakanlığının Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri konusundaki temel yaklaşım politikası ve hedefleri belirgin değildir.
- Bu yaklaşım alanda istihdam, yatırım ve planlama işlerini zorlaştırmakta sistemin işleyişine ket vurmaktadır.
- Milli Eğitim Bakanlığının 1970 li yıllardan beri Rehberlik ve Araştırma merkezleri ve okullardaki Psikolojik danışma ve rehberlik servislerine alan dışı ve yetersiz eleman atama politikası en önemli sorunlardan biridir (MEB. Teb. Der. 1561, 30.06.1969). (MEB. Teb. Der. 08.09.1986, MEB. Teb. Der. 2399, 17.01.1993).
- Yüksek öğretim kurulu 27.09.1985 tarihli bir kararla öğretmen yetiştiren kurumlarda daha önce zorunlu olan “Rehberlik” dersini zorunlu “Öğretmenlik Bilgisi ” dersleri arasından çıkarmıştır.

En başından itibaren rehberlik dersinin öğretmen yetiştiren kurumların programlarında bazen zorunlu bazen seçmeli olarak yer alması hatta programdan tamamen çıkarılması okullarda görev alan öğretmenlerin ortak ve bilinçli bir rehberlik hizmeti anlayışını oluşturmalarına engel olmuş ve sisteme darbe vurmuştur.

- Yeterli S. da ve nitelikte öğretim üyesi birikimi olmayan pek çok üniversite bu alanda lisans programı açma durumuna girmiş, ikinci öğretim programları hatta yüksek lisans ve doktora programları açılmış bu durum alandaki uzman kalitesini çok olumsuz etkilemiştir.
- Ayrıca bu alandaki lisans, yüksek lisans ve doktora programlarının arasında farklılıklar olması da yetişen elemanların birbirinden farklı mesleki kimlik ve yaklaşım oluşturmalarına neden olmuş, mesleki kimlik karmaşası yaratmıştır (Akkoyun, 1995, s. 1-24).
- Milli Eğitim Bakanlığı Psikolojik danışma ve Rehberlik uygulamalarında sorumluluğu başlangıçtan beri alanda yetişmiş uzmanlardan ziyade öğretmenlere vermesi bu hizmetlerin uzmanlık gerektirmeyen sıradan hizmetler olarak algılanmasına neden olmuştur. Meslek kimliği ve geliştirme çabaları bu yaklaşımdan çok olumsuz etkilenmiştir.
- Okullarda rehberlik hizmetleri için fiziksel mekân araç gereç sağlama ciddi bir sorun olarak hala devam etmektedir. Buda özellikle okul yöneticilerinin bilgi eksikliği ve bilinçsizliğinden kaynaklanmaktadır. İmkânların sağlanamaması okul rehberlik hizmetlerini zora sokmakta hatta engellemektedir.
- Alanda kullanılacak geçerlilik ve güvenilirliği yüksek psikolojik ölçme araçlarına ve bunun temini için bir sistem kurulmasına acil ihtiyaç vardır. Bu problem bireylerin bireylerin anlaşılması ve duruma müdahale edilmesini, profesyonel yaklaşımı zora sokmaktadır.
- Milli Eğitim Bakanlığı okullara rehber öğretmen kimliği altında alandan atama yapmış ama bu mesleki isimlendirme hizmetin psikolojik niteliğini yeterince yansıtmayıp bilgi verme niteliğine ağırlık verdiği için mesleki kimlik oluşumu ve dış ortamdaki algısına zarar vermektedir (Kuzgun, 1993,s. 3-8).

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 08.07.1987 tarih ve 119 sayılı kararı gereğince rehberlik saati haftalık programdan çıkarılmıştır (MEB. Teb. Der. 2240, 10.08.1987). 1974-1975 öğretim yılından itibaren okul programlarına sınıf öğretmenlerinin sorumluluğunda yürütülmek üzere haftada 2 daha sonra haftada bir rehberlik saati konmuştur.(MEB.Teb, Der,1805, 16.09.1974). Ancak bu saatler öğretmenler tarafından etkin şekilde değerlendirilmediği için 1986-1987 öğretim yılı sonunda uygulamadan kaldırılmıştır. Dokuz yıl aradan sonra 1995-1996 öğretim yılından başlamak üzere rehberlik saati meslek, teknik ve imam hatip liseleri dışındaki tüm ortaöğretim kurumlarında yeniden haftalık programa dahil edilmiştir (Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 5377, 16.08.1995). Rehberlik saatinin okul programlarına zaman zaman dâhil edilip zaman zaman çıkarılması meslek kimliği ve hizmetlerin verimi, sağlığı açısından olumsuz sonuçları olan bir uygulama olmuştur. Bu durum aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı için Rehberlik hizmetlerine yaklaşım temelinde büyük bir çelişki yaratmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada ifade edilen sorunların hala güncelliğini koruması alan adına ciddi bir sıkıntıdır. Bu durumu bir örnekle açıklarsak; 1954 yılında Amerikalı uzman Mathiasen başkanlığında Kandilli kız Lisesinde bakanlık temsilcileri, bazı büyük illerin İl Milli Eğitim müdürleri, okul yöneticileri ve öğretmenlerin katılımı ile gerçekleştirilen “Eğitim Sistemimizde Rehberliği Engelleyen Faktörler” konulu seminerde ele alınan sorunların hala geçerli olması Rehberlik hizmetleri açısından üzücü bir durumdur (Tan, 1974,s. 33-48).

Bu seminerde;

- 1- Eleman yetiştirme
- 2- Rehberlik teşkilatı
- 3- Kanun, yönetmelik ve programlar yönünden rehberliği güçleştiren sebepler
- 4- Okul, aile, çevre ilişkileri olmak üzere 4 temel sorun ele alınmıştır. Sorunun temelinde Tan’ın belirttiği gibi (1986) Rehberlik sisteminin Amerika’dan alınıp kendi kültürümüze ve toplum yapımıza uyarlanmadan kullanımı yer almaktadır.

Üniversiteler psikolojik danışma ve rehberlik alanında lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yeni program açmamalı var olanları öğretim üyesi, içerik, araç –gereç konusunda desteklemeli, kaliteyi yükseltmelidir.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yeniden güçlü ve etkili şekilde örgütlenmelidir. Özel eğitim hizmetleri ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri birbirinden ayrılarak yeniden yapılandırılmalıdır. Böylece rehberlik hizmetlerinin tüm öğrencilere dönük bir hizmet olduğu vurgulanmış olacaktır.

Öğretmen yetiştiren kurumların öğretmenlik meslek bilgisi programlarına Psikolojik danışma ve rehberlik dersi zorunlu ders olarak konmalıdır. Öğretmen adaylarının rehberlik hizmetleri bilgisinin yanı sıra bireyi tanıma teknikleri ve iletişim becerileri alanlarında da bilgi, beceri kazanmaları büyük önem taşır. Böylece okullarda rehberlik hizmetlerinin gelişmesinde problem yaratan yönetici ve öğretmenlerin alandaki engelleyici sorun yaratıcı tavırlarının önüne geçilmiş olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının çıkardığı yönetmeliklerde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin felsefesi sağlam bir temele oturtulmalıdır.

Okul müdürü, öğretmen ve psikolojik danışmandan beklenen rehberlik hizmetleri görevleri bu alandaki çağdaş yaklaşımlar açısından yeniden gözden geçirilmelidir.

Hizmetlerin yeterli hale getirilip yürütülebilmesi için ilköğretim ve ortaöğretim kademesindeki okullara yeterli S. da psikolojik danışman istihdam edilmelidir. Psikolojik danışmanlar nitelik ve kalite ölçütleri yeniden düzenlenerek seçilmelidir.

Rehberlik ve Araştırma merkezleri ve okul rehberlik servislerinin ihtiyaç duyduğu geçerlik ve güvenirliği yüksek psikolojik ölçme araçları geliştirilmelidir.

Bunun yanı sıra bakanlık bünyesinde “Psikolojik Ölçme Araçları Geliştirme Merkezi” kurulmalıdır.

Okullarda rehberlik servisi için gerekli fiziksel yapı, araç- gereç, donanım sağlanması hizmetin fonksiyonel açısı için büyük önem taşımaktadır.

Alanda yetişmiş uzmanlar için unvan olarak psikolojik danışman ifadesi benimsenmelidir. Rehber öğretmen ifadesi yetersiz kalmaktadır. Sadece bilgi verme durumu içerdiği için hizmetin anlaşılması açısından engel oluşturmaktadır.

Sınıf öğretmenleri de rehber öğretmen olarak algılanacağı için iki ayrı kavramın birbiriyle karıştırılma riski vardır. Buda mesleki kimliğin gelişim ve algılanmasında büyük sorunlar yaratabilmektedir.

KAYNAKLAR

- Schmidt, J.J.(1996). Counseling in Schools: Essential Services and Comprehensive Programs. Massachusetts: Needham Heights. S. 102-111
- Erdoğan, i (2002). Eğitimde Değişim Yönetimi. Pegem Yayınları, Ankara.
- Doğan, S (2001). Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Nasıl Yapılandırılabilir VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Ankara: ODTÜ Eğitim Fakültesi.
- Quast, C.(2003). Parent s Perceptions of The Role and Function of a High School Guidance Counselor. Unpublished Master s Thesis Wisconsin University, Wisconsin.
- Staley, W, L and Carey, A, L.(1997). The Role Of School Counselor in Facilitating a Quality Twenty- First Century Work Force. School Counselor, 44. s. 377-383.
- Ersever, O, G.(2001). Krize Müdahaleye İlişkin 3 Temel yaklaşım. Yöret Postası, 16.
- Yüksel –Şahin, F. (2000). Deprem Birey Üzerinde Yarattığı Duygusal Kriz Durumu ve Kriz Danışması. Eğitim ve Bilim, 25 (115). ,s. 49-52.
- Baysal, A (2004). Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Başlıca Hizmet Türleri (Ed: Kaya, A. Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Anı Yayıncılık. Ankara. S. 35-62.
- Kaya, A ve Çivitçi, A (2004). Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi (Ed: Gürhan Can). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Pegem Yayınları. Ankara. S. 227-254.
- Ersever, O, G.(1992). İlköğretimde Açık Okul Sistemi İle Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anlayışı. Hacette Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 8, s. 127-132.
- Kepçeoğlu, Muharrem. (2001). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Alkim Yayınları. Ankara.
- Yavuzer, H. (2005). Gençleri Anlamak. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Yörükoğlu, A. (1986). Gençlik Çağı Ruhsağlığı ve Ruhsal Sorunları. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 3Bs.
- S. I, I ve Devrimci- Özgüven, H.(2002). Suicide and suicide Attempts in Ankara in 1998: Results of The WHO/ EURO Multicentre Study of Suicidal Behavior Crisis, 23 (1). ,s. 11-16.
- Ültanır, E. (2005). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR). Mesleği ve Psikolojik Danışman Eğitimi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 1, S. 1, s. 102-111.
- Gysbers, Norman, C. (2001). School Guidance and Counseling in The 21 st Century: Remember The Past in to The Future ‘ ‘ Professional School Counseling. Dec 2001. www. FindArticles Publications. (16.07.2019).
- Kuzgun, Y. (1997). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Yeşilyaprak, B (2000). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri, Nobel Yayınları. Ankara. s. 92

- Kalın, Ş. (1999). “Ankara İli İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenlerin “İlköğretimde Rehberlik “Konusundaki görüşleri.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Karadeniz Teknik Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü,Trabzon.
- Tan, H. (1986). Psikolojik Yardım İlişkileri: Danışma ve Psikoterapi
- Özoğlu, S,Ç. (1982). Eğitimde Rehberlikve Psikolojik Danışma.Ege Üniversitesi Matbaası.Bornova, İzmir.
- Özgüven, İ,Ethem.(2000). Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik.PdremYayınları.İkinciBaskı.Ankara.
- Tuzcuoğlu,N. (1995). İlkokullarda Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler ve Rehberlik Servisinin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi.Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, F. (2002). Bazı Değişkenlerin Yönetici Adaylarının Okul Psikolojik Danışmanlarından Görev Beklentileri Düzeylerine Etkisi. Eğitim ve Bilim Dergisi, C. 7, S. 123. s. 13-21.
- Doğan, S. (1995). Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin Dünyü Bugünü ve Yarını: Gelişmeler ve Sorunlar. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 3, s. 75-85.
- Doğan, S. (1990). Türkiye de Rehberlik Kavramı ve Uygulamalarının Gelişiminde Milli Eğitim Şuralarının Rolü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. C.1 S.1. s. 45-54.
- T.C MEB. (1969). Milli Eğitim Bakanlığı Taşra Teşkilatındaki Eğitimle İlgili Uzmanlıklara Atanacaklar Hakkında Yönetmelik. Tebliğler Dergisi. C. 32. S. .1561
- T.C. MEGSB. (1986). Özel Eğitimle İlgili Kanun ve Yönetmelikler, Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- T.C. MEB. (1993). Öğretmenliğe Atanacakların Atamalarına Esas Olan Branşlarıyla mezun Oldukları Yüksek öğretim Programı ve Aylık Karşılığı Okutacakları Derslerle Diğer Dersler. Tebliğler Dergisi. C. 57, S. 2399, s. 55-119.
- T.C. MEB. (1974). Rehberlik Uygulamalarında Kullanılacak Kılavuz Programlar. Tebliğler Dergisi.1812
- Milli Eğitim Bakanlığı (1970). 8.Milli Eğitim Şurası. Ankara
- Akkoyun, F. (1995). PDR de Unvan Sorunu. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. C. 2. S. 6, s. 1-24.
- Kuzgun, Y. (1993). Türk Eğitim Sisteminde Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Eğitim Dergisi, S. 6 s. 3-8.
- T.C MEGSB (1987). Ortaokul ve Liseler için Kabul Edilen Yeni Haftalık Ders Çizelgelerinin Uygulanması İle İlgili Açıklamalar ve Esaslar. Tebliğler Dergisi. Cilt.50. S. . 2240. S. 341-347.
- T.C.MEB. (1974). Rehberlik ve Eğitsel Çalışmaların Yeniden Düzenlenmesi. Tebliğler Dergisi. C. 37. S.1805. s. 343-353.
- T.C MEB. (1995). Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.Brifing.Ankara.
- Tan. H, (1974). Ülkemizde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Çalışmalarında Gelişmeler ve Sorunları. Tecrübî Psikoloji Çalışmaları. C.11.s. 33-48.